

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 93/2023-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti maloletého sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného zákonnou zástupkyňou – matkou [REDAKOVANÉ], a sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 17 CoP 9/2021-874 z 29. septembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 10. januára 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru a práva dieťaťa na životnú úroveň podľa čl. 27 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) označeného v záhlaví tohto rozhodnutia, ktoré navrhujú zrušiť a priznať im finančné zadostučinenie. Zároveň ústavný súd žiadajú o ustanovenie advokáta v konaní pred ústavným súdom.
2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že na Okresnom súde Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) sa viedlo konanie v rodinnej veci sťažovateľov, ktorého predmetom bola úprava výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému sťažovateľovi. Okresný súd rozsudkom č. k. 36 P 210/2016-511 z 31. júla 2020 v spojení s opravným uznesením zo 6. augusta 2020 zveril maloletého sťažovateľa do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov

a upravil styk otca s maloletým počas prázdnin a sviatkov. Súčasne uložil otcovi vyživovaciu povinnosť v sume 50 eur mesačne, počnúc 1. augustom 2020 (deviaty výrok), a v prevyšujúcej časti návrh sťažovateľky týkajúci sa výživného zamietol (desiaty výrok). Zároveň okresný súd zrušil neodkladné opatrenie nariadené počas konania vedeného pred súdom prvej inštancie, ktorým bol maloletý dočasne zverený do osobnej starostlivosti sťažovateľky, a určil otcovi povinnosť prispievať na výživu maloletého sumou 50 eur mesačne.

3. Proti tomuto rozsudku podali obaja rodičia odvolanie. Otec namietal prvý výrok o nariadení striedavej osobnej starostlivosti a časť druhého výroku o úprave styku. Sťažovateľka okrem toho namietala aj deviaty výrok o výživnom.

4. Krajský súd rozhodnutie súdu prvej inštancie čiastočne potvrdil, v časti druhého výroku rozsudok súdu prvej inštancie zmenil, keď nanovo určil styk s otcom počas prázdnin a sviatkov. Krajský súd zmenil aj deviaty výrok o výživnom, ktorého výšku určil na sumu 120 eur mesačne, počnúc 1. augustom 2020, keďže „*proti tomu (počiatku, pozn.) účastníci konania v podaných odvolaniach žiadnym spôsobom nenamietali*“.

5. Nadväzne sťažovateľka podala návrh na doplnenie rozsudku podľa § 225 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Vyjadrila názor, že krajský súd nerozhodol o jej odvolaní proti výroku rozsudku súdu prvej inštancie, ktorým bol zamietnutý jej návrh na rozhodnutie o zameškanom výživnom od 1. decembra 2016 do 31. júla 2020. Argumentovala tým, že zmeneným návrhom uskutočneným na pojednávaní 31. júla 2020 sa domáhala určenia výživného od otca v sume 150 mesačne s účinnosťou od 1. decembra 2016 do 30. júna 2020 a v sume 200 eur mesačne od 1. júla 2020. Krajský súd sa však nezaoberal výživným na maloletého od podania návrhu, teda za obdobie od 1. decembra 2016 do 31. júla 2020.

6. Krajský súd napadnutým uznesením návrh sťažovateľky zamietol. Poukázal na odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie, v ktorom okresný súd vysvetlil dôvody zamietnutia návrhu sťažovateľky na určenie výživného za obdobie od 1. decembra 2016 do 30. júna 2020. Sťažovateľka v odvolaní žiadnym spôsobom nespochybnila určenie výživného s účinnosťou od 1. augusta 2020 ani zamietnutie jej návrhu v prevyšujúcej časti; nesúhlasila len so samotnou sumou výživného vo výške 50 eur mesačne. Preto krajský súd dospel k záveru, že výrok rozsudku okresného súdu o zamietnutí jej návrhu v prevyšujúcej časti (desiaty výrok) nebol odvolaniami výslovne napadnutý a nebol predmetom odvolacieho prieskumu.

II.

Argumentácia sťažovateľov

7. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti tvrdia, že v dôsledku arbitrárneho rozhodnutia krajského súdu, v ktorom bola uprednostnená formálnosť pri rozhodovaní pred materiálnym prístupom, došlo k porušeniu ich práv. Sťažovateľka podala odvolanie proti rozsudku súdu prvej inštancie, ktorý žiadala zo zákonných dôvodov zrušiť v celom rozsahu, a tým obsiahla všetky napádané výroky. Z princípu oficiality vyplýva, že v odvolacom konaní platí zásada neviazanosti odvolacieho súdu rozsahom odvolania vo veciach, ktoré možno začať bez návrhu, ako aj zásada neviazanosti odvolacieho súdu odvolacími dôvodmi. Odvolací súd teda preskúmava rozhodnutie v celom rozsahu vrátane výrokov, ktoré odvolaním neboli napadnuté. Krajský súd zmenil rozhodnutie súdu

prvej inštancie, a teda sa týmto odvolacím dôvodom preukázateľne zaoberal, ale výlučne čo sa týka výšky napádaného výživného, nie však jeho zákonným časovým ohraničením.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľov o porušení ich práv napadnutým uznesením krajského súdu, ktorým bol zamietnutý návrh sťažovateľky na doplnenie rozsudku.

9. V súvislosti s vymedzeným predmetom ústavnej sťažnosti je potrebné najskôr uviesť, že podstata namietaného základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala, a bola vyhlásená spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (m. m. II. ÚS 153/2018).

10. Ústavný súd už konštatoval, že skutkové závery všeobecného súdu môžu byť predmetom jeho preskúmania iba vtedy, ak by z nich vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, *mutatis mutandis* I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00).

11. V intenciách uvedenej judikatúry pristúpil ústavný súd k preskúmaniu napadnutého rozhodnutia, ktorého odôvodnenie v podstatnom zhrnul v rámci bodu 6 tohto uznesenia, pričom nezistil takú skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup krajského súdu nemajúci oporu v zákone, resp. že by sa krajský súd s návrhom sťažovateľky na doplnenie rozsudku vysporiadal nedostatočne.

12. Je pravdou, že v mimosporových konaniach, ktoré možno začať aj bez návrhu, nie je súd rozsahom odvolania viazaný. Uvedené ustanovenie nadväzuje na § 40 Civilného mimosporového poriadku, podľa ktorého súd môže prekročiť návrhy účastníkov a prisúdiť viac, než čoho sa domáhajú, aj vtedy, ak sa konanie mohlo začať aj bez návrhu. V týchto prípadoch môže súd prekročiť rozsah návrhu účastníka aj v odvolacom konaní. Prakticky to znamená to, že súd môže prejednať aj výrok, príp. jeho časť (ak bol napadnutý len jeden výrok čiastočne), ktorý nebol odvolaním napadnutý. Krajský súd si bol vedomý toho, že mal možnosť prehodnotiť aj odvolaním nenapadnutý výrok rozsudku súdu prvej inštancie, avšak túto možnosť nevyužil s poukazom na to, že ide len o možnosť (nie povinnosť), pričom zdôraznil, že okresný súd zamietnutie tohto návrhu dôsledne odôvodnil a sťažovateľka jeho argumentáciu (ani výrok) v tomto smere vyslovene nenamietala.

13. Pre krajský súd bolo určujúce, že okresný súd návrh sťažovateľky v prevyšujúcej časti, teda v časti, v ktorej žiadala určenie výživného za obdobie od 1. decembra 2016 do 30. júna 2020, výslovne zamietol (desiaty výrok), a teda rozhodol aj o tomto jej návrhu. Okresný súd vychádzal z osobných, majetkových a zárobkových možností otca, pričom považoval za preukázané, že otec bol v čase od 1. augusta 2019 vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie, a táto trvala aj v čase rozhodnutia okresného súdu. Otec preukazoval snahu zamestnať sa a okresný súd vzal do úvahy i pandemickú situáciu, ktorá zasiahla otca v tom, že nemohol vystupovať ako externý člen zboru v [REDAKOVANÉ] a zarobiť tým finančné prostriedky. To však neznamenal, že v danom období ostal maloletý sťažovateľ bez akéhokoľvek výživného. Otec si totiž vyživovaciu povinnosť riadne plnil podľa uznesenia okresného súdu z 21. decembra 2016 o neodkladnom opatrení, ktorým mu bola uložená povinnosť prispievať na výživu maloletého sumou 50 eur mesačne.

14. Ak teda okresný súd riadne odôvodnil výrok o zamietnutí návrhu sťažovateľky na určenie výživného za sporné obdobie a v odvolaní sťažovateľka nevyjadrila nesúhlas s rozhodnutím v tomto smere, možno akceptovať záver krajského súdu o tom, že výživné za obdobie od 1. decembra 2016 do 31. júla 2020 nebolo predmetom odvolacieho konania, a že predmet odvolacieho prieskumu bol vyčerpaný. Ústavný súd nevyklučuje, že krajský súd mohol o návrhu sťažovateľky na doplnenie rozsudku rozhodnúť aj inak, avšak súčasne nemožno konštatovať, že by v dôsledku napadnutého rozhodnutia bola sťažovateľke v súvislosti s niektorým jej nárokom odopretá súdna ochrana.

15. S ohľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že krajský súd v rámci dôvodov napadnutého uznesenia dostatočne a zrozumiteľne vysvetlil, prečo nezhliadol dôvod na doplnenie rozsudku. Za tejto situácie nemá ústavný súd žiaden ústavne relevantný dôvod ani oprávnenie na to, aby jeho záver prehodnocoval a následne ho podrobil ústavnoprávnej korekcii. Medzi napadnutým uznesením krajského súdu a obsahom namietaných práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol ústavný súd reálne dospieť k záveru o ich porušení. Preto ústavnú sťažnosť sťažovateľov odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

16. Keďže ústavná sťažnosť bola v celom rozsahu odmietnutá (bod 1 výroku uznesenia), bolo bezpredmetné rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľov obsiahnutých v petite ich ústavnej sťažnosti.

IV.

K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom

17. Vzhľadom na absenciu právneho zastúpenia a s tým súvisiacu žiadosť sťažovateľov o jeho ustanovenie v konaní pred ústavným súdom pristúpil ústavný súd k preskúmaniu toho, či sú kumulatívne splnené tri podmienky, resp. predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom (§ 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde), a to: (i) žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu, (ii) majetkové pomery odôvodňujúce takúto žiadosť, (iii) vylúčenie zrejmej bezúspešnosti uplatňovania nároku na ochranu ústavnosti.

18. Pokiaľ ide o podmienku vyžadujúcu, aby nešlo o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, táto je splnená vtedy, ak je okrem iného daná právomoc ústavného súdu na jej prerokovanie, ústavná sťažnosť nie je oneskorená, nie je neprípustná ani zjavne neopodstatnená.

19. S prihliadnutím na výsledok posúdenia ústavnej sťažnosti, ktorú ústavný súd v celom rozsahu odmieta (ako to vyplýva z časti III odôvodnenia tohto uznesenia), je evidentné, že ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, teda v danom prípade nebola splnená jedna z troch podmienok na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Z tohto dôvodu ústavný súd tejto žiadosti sťažovateľov nevyhovel (bod 2 výroku uznesenia).

20. Ústavný súd v závere v zhode so svojou doterajšou judikatúrou (napr. I. ÚS 181/2012, II. ÚS 667/2013, I. ÚS 58/2013, I. ÚS 117/2015, III. ÚS 512/2015, II. ÚS 40/2019) konštatuje, že sťažovateľka nepreukázala (nedoložila) aktívnu legitimáciu maloletého, ktorého by vzhľadom na stret jeho záujmu so záujmami sťažovateľky mal zastupovať kolízny opatrovník. Na záveroch uvedených v tomto uznesení, ku ktorým ústavný súd dospel po preskúmaní veci, však nemohla nič zmeniť ani prípadná výzva sťažovateľke na odstránenie tohto nedostatku, a preto o ústavnej sťažnosti sťažovateľov rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto uznesenia bez toho, aby uplatnil postup podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. februára 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu